Riigikohus: prokuratuur peab ajakirjanikele trahvi taotlemist usutavalt põhjendama

31. jaanuar 2023

Riigikohus nõustus ringkonnakohtuga, et ehkki ajakirjanikud Sulev Vedler ja Tarmo Vahter ning Delfi Meedia AS avaldasid kriminaalasja kohtueelse uurimise andmeid ilma seaduses nõutava prokuratuuri loata, ei olnud neile selle eest trahvi määramine praegusel juhul põhjendatud.

Riigiprokuratuur palus Harju Maakohtul trahvida Sulev Vedlerit, Tarmo Vahterit ja nende tööandjat Delfi Meedia AS-i selle eest, et nad avaldasid mullu 25. märtsil Eesti Ekspressis artikli, kus kajastati prokuratuuri loata väidetava rahapesu uurimist Swedbankis. Muu hulgas avalikustati artiklis kahtlustatavate nimed.

Maakohus trahvis ajakirjanikke ja väljaande omanikku igaüht 1000 euroga, kuid Tallinna Ringkonnakohus tühistas maakohtu määruse. Teise astme kohus leidis, et ehkki seadus nõuab kohtueelse menetluse andmete avaldamiseks prokuratuuri luba, ei olnud trahvi määramine põhjendatud, kuna artikli avaldamine kriminaalasja uurimist ei kahjustanud.

Kuriteo pealtnägija võib sellest rääkida

Riigikohtu kriminaalkolleegium nõustus täna avaldatud määruses ringkonnakohtu järeldusega, kuid selgitas täiendavalt, millal on andmete avaldamiseks vaja prokuratuuri luba ja millal võib avaldamiskeelu rikkujale trahvi määrata.

Kõik kohtuastmed ja kohtuasja pooled olid ühel meelel, et kriminaalmenetluse seadustik põhimõtteliselt võimaldab kriminaalasja kohtueelse menetluse andmete loata avaldamise eest trahvida ka ajakirjanikke – sellele viitavad nii seaduse sõnastus kui seletuskiri. Samuti ei ole niisugune ajakirjanike karistamine Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika kohaselt vastuolus sõnavabaduse põhimõttega.

Riigikohus märkis samas, et prokuratuur ei tohi andmete avaldamiseks loa andmisel või sellest keeldumisel käituda meelevaldselt, vaid peab ühelt poolt kaaluma avalikkuse huvi info saamiseks ning teisalt vajadust lahendada kuritegu ja kaitsta nende inimeste või äriühingute huve, keda andmed puudutavad. Prokuratuuri keeldumist on võimalik ka kohtus vaidlustada.

Prokuratuuri loa nõue ei laiene sellisele infole, mille inimene on saanud sõltumata kriminaalmenetlusest – näiteks kuritegu ise pealt nähes. Samamoodi ei hõlma trahviähvardus ka juhtumeid, kus kannatanu räägib pärast ülekuulamist lähedastele enda vastu toime pandud kuriteost.

Prokuratuuril tuleb kahju või ohtu usutavalt tõendada

Prokuratuuri loata andmete avaldamine ei too siiski alati kaasa trahvimist. Riigikohus leidis, et trahvi

määramine on põhjendatud eeskätt juhul, kui on oluliselt kahjustatud kriminaalmenetlust või mõnd selles osalejat – eelkõige kahtlustatavat või kannatanut. Prokuratuuril tuleb trahvitaotluses sellist ohtu või kahju kohtule veenvalt põhjendada. Näiteks kui kahtlustatav saab ajakirjanduse vahendusel eelnevalt teada tema juures kavandatavast läbiotsimisest, siis raskendab see ilmselt oluliselt kuriteo avastamist.

Praegusel juhul ei olnud ajakirjanikele ja väljaande omanikule trahvi määramine kolleegiumi hinnangul põhjendatud. Artiklis ilmunud teave polnud eksitav ja prokuratuur ei suutnud usutavalt ära näidata, kuidas võis artikli avaldamine raskendada väidetava kuriteo avastamist.

Riigikohus ei nõustunud prokuratuuri seisukohaga, et avalikkuse huvi puudutas üksnes väidetava rahapesu uurimist Swedbanki suhtes, ega hõlmanud seal töötanud inimeste kahtlustamist. Nimede avaldamine riivas küll kahtlustatavate õigust eraelu ja maine kaitsele, kuid tegu oli suure kommertspanga juhtivtöötajatega, kes pidid olema valmis taluma oma tööga kaasnevat keskmisest suuremat avalikku tähelepanu. Pealegi käsitleti artiklis teemat neutraalselt ning kahtlustatavate suhtes ei võetud enne kohtupidamist negatiivset ja kallutatud eelhoiakut.

Riigikohtu määrusegasaab tutvuda siin[1].

Arno Põder
pressiesindaja
Riigikohus
arno [dot] poder@riigikohus [dot] ee

Allikas URL: https://www.riigikohus.ee/et/uudiste-arhiiv/riigikohus-prokuratuur-peab-ajakirjanikele-trahvi-taotlemist-usutavalt-pohjendama

Lingid
[1] https://www.riigikohus.ee/et/lahendid?asjaNr=1-22-1949/24